

Sihtasutuse Pärnu Muuseum kogumispõhimõtted

2025

Kinnitatud Pärnu Muuseum SA juhatuse liikme 30.10.2025. a. käskkirjaga nr 7

Pärnu

2025

Sisukord

1.	Muuseumi missioon ja ülevaade toimimispõhimõttest	3
1.1	Missioon	3
1.2	Muuseumi juhtimine ja struktuur.....	3
1.3	Pärnu Muuseumi tegevust reguleerivad õigusaktid	4
1.4	Pärnu Muuseumi kogud.....	5
1.5	Lühiülevaade muuseumi kogude kujunemise ajaloost.....	6
2.	Muuseumikogu täiendamise üldpõhimõtted	7
2.1	Muuseumikogusse vastuvõtmise kriteeriumid.....	7
2.1.1	Sisuline seos Pärnu või Pärnumaaga	7
2.1.2	Ajalooline väärtus	7
2.1.3	Esteetiline väärtus	7
2.1.4	Teaduslik või uurimuslik väärtus.....	7
2.1.5	Sotsiaalne väärtus.....	8
2.1.6	Seisund.....	8
2.1.7	Kasutatavus.....	8
2.1.8	Iseloomulikkus/tüüpilisus	8
2.1.9	Rariteetsus	8
2.1.10	Terviklikkus.....	8
2.1.11	Seos olemasoleva koguga	8
2.2.	Abikogusse vastuvõtmise kriteeriumid.....	9
2.3.	Pärnu Muuseum ei kogu	9
2.3.1	Muuseum ei võta vastu eset:	9
2.3.2	Muuseum ei võta üldjuhul vastu	9
2.4	Kogude täiendamise komisjon.....	9

1. Muuseumi missioon ja ülevaade toimimispõhimõttest

Pärnu Muuseumi muuseumikogude kogumispõhimõtete koostamisel on lähtutud muuseumiseadusest ja selle rakendusaktidest, Rahvusvahelise Muuseumide Nõukogu (ICOM) vastavatest suunistest, muuseumide eetikakoodeksist, väljakujunenud headest tavadest.

1.1 Missioon

Pärnu Muuseumi 2023-2028 arengukavas¹ on muuseumi missioon sõnastatud järgmiselt: Pärnu Muuseum on Eesti vanima asustuse ja kuurorti loo hoidja ning jagaja omariikluse sünnilinnas. Missioonist tulenevalt kannab muuseum arengukava alusel nelja olulist ja unikaalset lugu:

- 1) meie loo läte - 11 000 aastat inimasustust Eestis;
- 2) Hansalinn – kahe Pärnu lugu;
- 3) eestluse ja omariikluse sünnilugu – Pärnu - Eesti Vabariigi sünnilinn;
- 4) suvepealinna lugu – Pärnu kui Eesti esikuurort.

1.2 Muuseumi juhtimine ja struktuur

Muuseumi neljaliikmeline nõukogu kavandab muuseumi tegevust, korraldab juhtimist ja teostab järelevalvet selle tegevuse üle.² Nõukogu liikmed määravad ametisse asutajad.³ Nõukogu muuhulgas kinnitab muuseumi arengukava, tegevusplaani, tegevuseesmärgid, eelarve ja struktuuri ning nimetab ja kutsub tagasi juhatuse liikme.⁴

Muuseumi üheliikmeline, nõukogu poolt nimetatav juhatuse juhataja juhatab ja esindab sihtasutust.⁵ Juhatuse muuhulgas esindab muuseumi, otsustab vahendite kasutamise üle jne.⁶

¹ Pärnu Muuseumi arengukava aastateks 2023-2028, kinnitatud Sihtasutuse Pärnu Muuseum nõukogu koosolekul nr 4, 02.12.2022.

² Muuseumi põhikirja punktid 5.1 ja 5.2.

³ Muuseumi põhikirja punkt 5.3.

⁴ Muuseumi põhikirja punkt 5.7.

⁵ Muuseumi põhikirja punktid 6.1-6.3.

⁶ Muuseumi põhikirja punkt 6.6.

Muuseumi struktuuriüksused on:

- 1) pärandiosakond;
- 2) näituste osakond;
- 3) külastusosakond.

Muuseum tegutseb kolmes muuseumihoones:

- 1) muuseumi peamajas (Aida 3, Pärnu) asuvad hoidlaruumid, püsiekspositsioon, ajutiste näituste pinnad ning tööruumid;
- 2) Punases Tornis (Hommiku 11, Pärnu), kuussada aastat tagasi vangi- ja kaitsetornina ehitatud hoones, mis viimase saja aasta jooksul on kasutuses olnud laohoone, linnaarhiivi ja kultuuriasutuste peatuskohana, on nüüd avatud innovaatiline külastuskeskus;
- 3) Koidula Muuseumis (19. sajandi keskpaigast pärinevas koolimajas Pärnus Ülejõel, Jannseni 37 – Johann Voldemar Jannseni (1819-1890) ja Lydia Koidula (1843-1886) kodus aastatel 1850-1863, kultuuriloolise tähtsusega maarahva kooli ja nädalalehe "Perno Postimees ehk Nädalileht" toimetuse, asukohas) on avatud püsiekspositsioon, ajutiste näituste saal ning korrastatud aed vabaõhulavaga.

1.3 Pärnu Muuseumi tegevust reguleerivad õigusaktid

Pärnu Muuseum lähtub oma tegevustes põhimäärusest, muuseumiseadusest⁷ ja selle alusel antud õigusaktidest, Rahvusvahelisest muuseumieetika koodeksist (ICOM-i eetikakoodeksist)⁸, Pärnu muuseumi arengukavast aastateks 2023-2028 ja teistest muuseumi nõukogu ja juhatuse otsustest, kultuuri arengukavast 2021-2030⁹ ning arengukavast „Pärnu linna kultuuri- ja spordistrateegia 2035“¹⁰.

⁷ Vastu võetud 19.06.2013

⁸ Vastu võetud ICOM-i 15. peaassamblee ühehäälsel otsusega 4.11.1986

⁹ Kinnitatud Vabariigi Valitsuse otsusega 18.11.2021

¹⁰ Kinnitatud Pärnu linnavalitsuse poolt 27.10.2025

1.4 Pärnu Muuseumi kogud

Pärnu Muuseumi kogud jagunevad kaheks: põhikoguks ja abikoguks. Põhikogusse kuuluvad dokumenteeritud ja vastuvõtunumbritega esemed, millel on teaduslik, ajalooline, esteetiline või kunstiline väärtus. Selline järjepidevus koos tulemnumbrite ja alakogu numbritega algas 25.07.1965. aastal. Enne seda olid mitmed tulmeraamatud, mida korduvalt ringi kirjutati erinevate numbrikombinatsioonidega. Abikogu materjalid moodustavad hoidlaruumis eraldi esemekogu. Abikogu esemed, trükised ja fotod omavad tähtsust eksponeerimisel, muuseumipedagoogikas või teadustöös. Pärnu Muuseumi põhikogus on Muuseumide infosüsteemi - MulS aruande kohaselt seisuga 30.09.2025. a. 197 307 museaali (vt Tabel 1).

Tabel nr 1. Pärnu Muuseumi põhikogu

Põhikogu	Museaalide arv
Ajalookogu (Aj)	10 552
Arheoloogiakogu (A)	84 345
Arhiivkogu (Ar)	20 317
Arhiivraamatukogu (ArR)	12 377
Audio visuaalne kogu (AV)	42
Botaanikakogu (B)	516
Etnograafiakogu (E)	2340
Fotokogu (F)	51 855
Geoloogiakogu (G)	78
Kaardikogu (Kaa)	2557
Kunstikogu (K)	2421
Numismaatikakogu (N)	9843
Zooloogiakogu (Z)	64
Museaalide arv kokku	197 307

Muuseumikogu materjale hoitakse nõuetele vastavates tingimustes. Enamik esemeid asub hoidlas ja püsiekspositsioonis. Eraldiseisva filiaalidena on Koidula Muuseum ja Punane Torn, kus esemed asuvad ekspositsioonis.

1.5 Lühiülevaade muuseumi kogude kujunemise ajaloost

Pärnu Muuseumile pani aluse 1896. aastal asutatud baltisakslastest ajaloo huviliste linnakodanike ühendus Pärnu Muinasuurimise Selts (*Pernauer Alterthumforschende Gesellschaft*). Seltsi eesmärgiks oli kohaliku ajaloo uurimine ja talletamine. Nii annetuste kui ostude teel kasvanud kollektsioon otsustati Pärnu Muinasuurimise Seltsi I peakoosolekul, 3. novembril 1896. aastal avada ka laiemale publikule. Esialgu vaid piiratud huviliste hulgale avatud muuseum kolis mitu korda.

1909. aastal avati muuseum Elevandi tn. 7 asunud hoones, kuhu see jäi II maailmasõjani. Aastatel 1939-40 likvideeriti Pärnu Muinasuurimise Selts ja muuseumi varad võttis üle selleks loodud sihtasutus. Muuseum riigistati 1940. aasta juunisündmuste käigus. 1944. aasta septembrikuu pommitamises ja tulekahjus põles muuseumihoone maha ja tugevasti sai kannatada kogu kollektsioon. Paljud unikaalsed esemed hävisid, päästa õnnestus vaid osa.

Alates 1944. aastast, pärast nõukogude okupatsiooni algust Eestis, asus Pärnu Muuseum hoonesse Aia tn 4. Kahekordne kivimaja oli algselt ehitatud ärideks, kuid 1948. aastal hakati sinna kujundama ekspositsiooniruumi. 1948. aastal toimus ka muuseumi esimene teaduslik ekspeditsioon. Sihtkohaks oli Kihnu saar ja kunstnikuna oli kaasas graafik Olev Soans.

22. septembril 1971 avati arhitekt Mia Masso ümberehitusprojekti järgi selleaegsetele muuseumi nõuetele vastavaks kohaldatud majas uus püsiekspositsioon. Hoonele kavandati küll suures mahus juurdeehitusi, sest Pärnu Muuseumi kollektsioon oli paisunud 83 160 eksponaadini, kuid juurdeehitusteks polnud raha.

Euroopa Liidu struktuurifondi ja Kultuuriministeeriumi kaasfinantseerimisel rekonstrueeriti 2010-2011 Pärnu jõe ääres asuv 19. sajandist pärit viljaait (Aida tn. 3). Pärnu Muuseumi uus hoone koos uue ning interaktiivse püsinäitusega avati 25. mail 2012. a. Sihtasutuse Pärnu Muuseum asutamisleping Kultuuriministeeriumi ja Pärnu linna esindajate vahel kirjutati alla 21.07.2015. a.

2. Muuseumikogu täiendamise üldpõhimõtted

Muuseumi põhikirjaliseks eesmärgiks on koguda, säilitada ja vahendada Pärnumaa kultuuripärandit ning tugevdada Pärnumaa kultuuri-, haridus- ja turismialast konkurentsivõimet. Sellest lähtudes on muuseumi kogumistegevus suunatud just Pärnumaa kultuuripärandile ning silmas pidades museaalide kasutusvõimalust eelkõige kultuuri-, haridus- ja turismi alal.

2.1 Muuseumikogusse vastuvõtmise kriteeriumid

Muuseum lähtub eseme kogusse vastuvõtmise otsustamisel järgmistest sisulistest kriteeriumidest:

2.1.1 Sisuline seos Pärnu või Pärnumaaga

Kas ese on seotud konkreetse koha, ettevõtte, asutuse või nähtusega (kirik, kool, vallakeskus, talu, firma, suvitamine) Pärnus või Pärnumaal? Kas see kajastab mõnda sündmust, ajaloolist protsessi, tehnoloogiat või tegevust, mis on seotud Pärnu või Pärnumaaga? Või on see seotud Pärnus või Pärnumaal elanud või muul moel Pärnu või Pärnumaaga seotud isikutega?

2.1.2 Ajalooline väärtus

Kas ese annab teavet Pärnu või Pärnumaa koha, ettevõtte, asutuse, nähtuse, vms ajaloolise järjepidevuse või temaatika või eluviisi kohta? Kas ese aitab paremini mõista Pärnu või Pärnumaa ajalugu?

2.1.3 Esteetiline väärtus

Kas objekt on meisterlikult valmistatud või on suurepärase näide teatud oskustest, stiilist, disainist, kunstivoolust või mõne kunstniku loomingust?

2.1.4 Teaduslik või uurimuslik väärtus

Rariteetsete esemete puhul on lubatud muuseumikogusse vastuvõtmine, kui puudub seos kogus juba olevate esemetega või puudub legend (nt väga vanad fotod), kuid omades olulist kultuurikonteksti. Kas teadlastel või uurijatel laiemalt on tänapäeval või tulevikus huvi eset põhjalikumalt uurida?

2.1.5 Sotsiaalne väärtus

Kas objektiga on seotud mingid uskumused, ideed, lood, kombed, tavad, mis on tänapäeval või olid minevikus olulised teatud kogukonna või inimgrupi jaoks?

2.1.6 Seisund

Kas ese on hästi säilinud, töökorras? Kas see on säilinud ilma tahtlike või juhuslike muudatusteta, mis takistaksid tema tajumist originaalina? Kas ese on muuseumis säilitatav?

2.1.7 Kasutatavus

Kas eset on võimalik kasutada uurimisel, näitustel? Kas eseme abil on võimalik interpreteerida sündmusi, kogemusi, inimesi jne ja tuua välja nende erinevaid aspekte? Kas see aitab muuseumil jutustada mingit lugu? Kuidas seostub muuseumi näituste kavaga ja/või haridusprogrammiga?

2.1.8 Iseloomulikkus/tüüpilisus

Kas ese on teatud liiki objektide, tegevuste, sündmuste, nähtuste, eluviisi või ajalooperioodi tüüpiliseks näiteks?

2.1.9 Rariteetsus

Kas ese on haruldane, ebatavaline või erakordselt hea näide omalaadsete seas? Kas see on erakordselt hästi dokumenteeritud võrreldes teiste samalaadsetega?

2.1.10 Terviklikkus

Kas esemed, mis pole ajaloolisest, esteetilisest või uurimuslikust seisukohast väga väärtuslikud, on kollektsiooni printsiibist lähtudes tähtis, mis õigustab selle muuseumikogusse võtmise (näiteks Pärnu tööstustoodang: Marat, Kommunaar, Visu)?

2.1.11 Seos olemasoleva koguga

Kas esemel on seos kogus olemasolevate esemetega? Kas ese annab kogule lisandväärtust? Kui esemel puudub seos kogus juba olevate esemetega või puudub legend, siis kas ese omab olulist kultuurikonteksti või on muul põhjusel õigustatud selle muuseumikogusse võtmine?

2.2. Abikogusse vastuvõtmise kriteeriumid

Abikogusse võetakse esemeid, mida ei võeta museaalina arvele, kuid mis on kasutatavad abimaterjalina muuseumi ülesannete täitmisel (nt koopiad originaalist). Abikogusse võib võtta esemeid, millel on kultuurilooline väärtus, kasutatavus näituste korraldamisel ning muuseumi pedagoogilistes tundides.

2.3. Pärnu Muuseum ei kogu

2.3.1 Muuseum ei võta vastu eset:

- 1) Muuseumiseaduse § 5 lõikes 3¹¹ nimetatud juhtudel;
- 2) kui on põhjendatud kahtlus, et see on saadud ebaseaduslikult;
- 3) kui selle säilitamiseks ei ole muuseumil sobilikke tingimusi.

2.3.2 Muuseum ei võta üldjuhul vastu

- 1) esemeid, mille kohta on kindlalt teada, et nende kogumise ja säilitamisega tegeleb professionaalselt ja süstemaatiliselt mõni teine muuseum.
- 2) Pärnu Muuseum ei kogu üldjuhul esemeid, mille suurus ei võimalda neid hoidlaruumides säilitada. Väga halvas seisukorras esemeid ja esemeid, mille materjali säilivus on lühiajaline.
- 3) Muuseum võib keelduda vastu võtmast eset, kui üleandja esitab eritingimusi, mis on vastuolus muuseumikogu ja selle kasutajate pikaajaliste huvidega.

2.4 Kogude täiendamise komisjon

Muuseumi juhatuse liikme käskkirjaga moodustatakse muuseumikogu täiendamise ja asja muuseumisse hoiule võtmise komisjoni, kuhu võivad kuuluda muuseumi töötajad ning muud eksperdid.

¹¹ Muuseumiseadus, vastu võetud 19.06.2013